

A kozmosz fensége

Beszélgetés Urbán Györggyel

Urbán György festőművész 1936-ban született Sátoraljaújhelyen. Gimnáziumi tanulmányait Sárospatakon végezte. 1961-ben kapott művészdiplomát Fónyi Géza és Pór Bertalan tanítványaként. 1962 óta kiállító művész. 1964-ben Derkovits-ösztöndíjat kapott. Itthon több önálló kiállítása mellett (Műcsarnok, Ernst Múzeum, Csók Galéria, Csontváry-terem, Vasarely Múzeum, Debrecen, Pécs, Szeged, Sárospatak) jelentősek a külföldön történt bemutatkozásai (Párizs, London, Róma, Velence, Strasbourg, Bécs, München). Kezdetben kubista és konstruktivista indítékú festészetére a szintetizáló természetelvűség volt jellemző, majd az absztrakció tanulságain keresztül alakult ki újszerű, kísérletező formanyelve, melynek középpontjában a makro- és mikrokozmosz festői megjelenítése áll.

A közelmúltban mutatták be a Magyar Állami Operaházban Madách Imre: Az ember tragédiája című drámájának balettváltozatát Barbay Ferenc koreográfus rendezésében. A mű zeneszerzője Kocsák Tibor, szöveggényvírója Kutszegi Csaba volt. A művészetek szintézisére épülő darab sikerének egyik zálogát az Urbán György festőművész által tervezett és készített díszletezés és látványterv jelentette. A Duna Televízió portréfilmjében Urbán György az előadás létrejöttének körülményein túl önmagáról és hivatásáról is vallott. Az alábbiakban Kántor István szerkesztő-rendező interjújának Dobrik István által szerkesztett változatát tesszük közzé.

Mit is jelentett számodra ez a színházi megbízás, hogyan illeszthető munkásságodba?

A színházi tevékenységem - díszlet-jelmeztervezés, az operaházi "Az ember tragédiája" baletthez - egy érdekes, izgalmas feladat volt, amely végül is nem állt oly messze törekvéseimtől, s ehhez szabad kezet kaptam. Képeim túlnyomó részt

a kozmosszal foglalkoznak, így a tragédia gondolatához is közel állnak.

A felkérés egy "gesamtkunstwerk" (összművészet - a szek.) létrehozására természetesen nagy kihívást jelentett. De mint ahogyan fel sem merült a dráma szövegelmélységének visszaadása a balettszínpadon, ugyanúgy számomra sem az illusztratív megoldások jelentettek a megvalósítás megközelítésének

Zempléni Múzsza

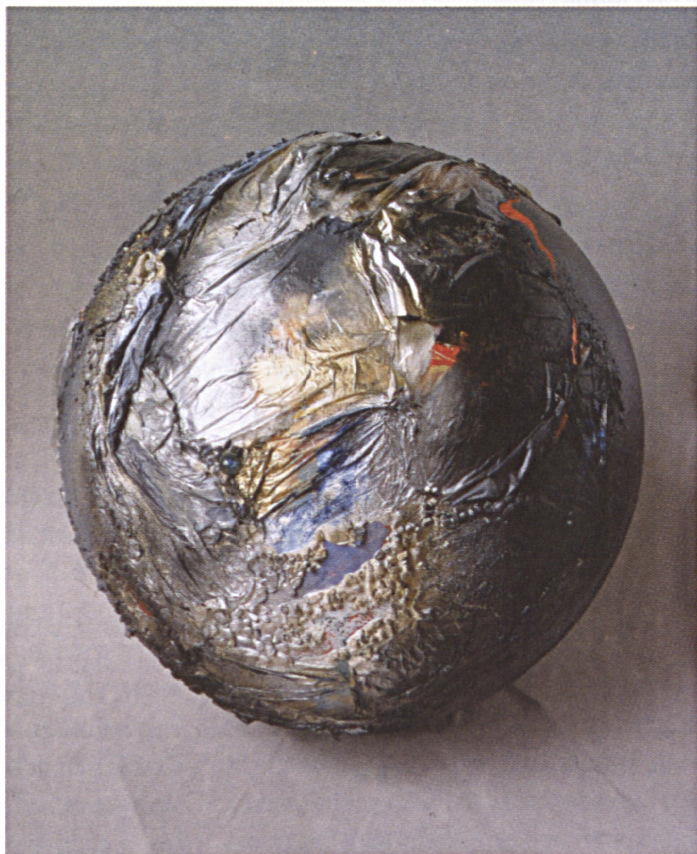
alaphangját. A felkérés egyértelműen a mű kapcsán, a festészetemből fakadó egyetemesség jelzésének kibontásáról szólt. A tánc, a mozgás, a zene, a színpadi szituációk és a látvány vizuális megjelenése az egyszerűsítés, a formák és színek segítségével a dolgok szubsztanciájának kifejezésére irányult, építve a néző képzeletére.

A rendező Barbay Ferenc elmondása szerint is, festészetednek az a kozmikus-egyetemes jellege tett rá nagy benyomást, amelyet évek alatt mind tartalmi, mind formai szempontból tudatos alakítottál ki. Az nyolcvanas évek elején a modern fizika eredményeire reagáló "fekete képeid" után, a gömbképeiddel új szint hoztál a festészetedbe. Milyen szemléleti alapon nyugszik munkásságod? Hogyan készülnek műveid?

Alapvetően festészetemet idealista alapokon építem. Nem vagyok a szó szoros értelmében vallásos, templomba járó ember, de hiszek a dolgokat elrendező, rendszert alkotó Terem-

tő erőben. Tanulmányoztam a modern fizikát, matematikát, a rendszerelméletet. A fekete képeimet, melyeken elsősorban a fekete szín dominált a kevés fehér és szürke mellett, valóban a modern fizika felfedezései ihlették, amiről az alkotások címei is árulkodnak (például: "Görbült fény"). Hiszek a teremtés csodálatában, misztikumában. Ezért is áll művészetem középpontjában a mikrokozmosz és a makrokozmosz.

Munkamódszeremre az állandó rajzolgatás, vázlatok, ötletek készítése jellemző.

Ezek közül választom ki a továbbgondolásra alkalmas műveket. Fontos az állandó készenlét, a pillanatok, hangulatok, a misztikus ihletettségre való figyelem, amely alapja az építkezésnek, a tartalmas improvizációknak. Kedvenc formám a gömb, amely nem csupán a föld, a világ, az ősrobbanás jelképe, hanem a végtelenség, a kiismerhetetlenség, a bizonytalanság érzetét keltő forma is. Nincs eleje és nincs vége. Állandó inspirálója az ember fantáziájának. Számomra egyébként is fontos a nyugtalan környezet. A relatív csend is felidegesít. Számomra a zajok, vagy az igényes zenei közeg szükségese a jó alkotói légkörhöz, ami a teremtés alfája és omegája. Szerencsémre már gyerekkoromtól nagy zenerajongó vagyok. A jazzt ugyanúgy szeretem, mint Bartók muzsikáját, amely már tiz-, tizenkét éves koromban bűvöletbe ejtett elmondhatatlan aritmetikájával, szenvedélyességével. Ma Vivaldi fenséges műveit hallgatom szívesen, melyek a földöntúli szépséget sejtetik számomra.

Korai képeiden sokszor jelenik meg expresszív átiratokban a zempléni táj és Sárospatak. Már talán több mint tíz éve annak, hogy a szülői házban együtt jártuk végig gyerekkorod színhelyeit és a ház alatti pincében, megkóstolva az általatok termelt nedűjét a hegynek, igen nagy szeretettel és tisztelettel beszéltél szüleidről, Sárospatakról, a gyerekkorról.

Természetesen, mint minden ember számára, a gyermekkori élményeknek az egész életre meghatározó jelentősége van. Az én életemben a négyszáz éves szülői háznak, szüleim emlékének, főleg édesapáménak, aki matematika-fizika szakos tanár volt, majd közigazgató, és aki szeretettel és támogatóan vette tudomásul a művészet iránti rajongásomat. Pályám indulásánál fontos volt, hogy a Várban művészeti alkotóház működött, s így korán kapcsolatba kerültem az ott dolgozó művészekkel; festőkkel elsősorban, akiktől biztatást és jó tanácsokat kaptam. De legalább ilyen fontos volt az a lehetőség, hogy eljuthattam élő koncertekre, az ott felkészülő zenészek előadásaira. A zenét - más művészeteket is - nagyon korai gyermekkorban kell megszeretni. Talán ehhez némi érzék, adottság is kell. Persze Patak atmoszférája is alkalmas volt a dolgok kibontakoztatására, és Zemplén, de főleg Patak "festőisége" nyilván inspirációkat jelentett. Bár én nem a múlt felé forduló ember vagyok, de biztos az, hogy a régi haladó szellem, amiből oly sok nagy pataki egyéniség táplálkozott és alkotott - legyen politikus író, tudós - valahol a génekben a tudat mélyén nagyon is gazdagodott, nemesedett, s így átvitt értelemben is valami pluszt adott az embernek. Ezek voltak tehát az alapok, amikből ki kellett alakítani saját, önálló világot. Valamit, ami érvényes mindenhol, s amivel az egyetemes művészet történetéhez, ehhez a nagy "pa-

Zempléni Múzsza

lettához”, egy sajátos, csak rám jellemző szint tudok hozzátenni. Sokat kellett utazni, tapasztalni a nagyvilágban, hogy ez a tervezet beérjen. Talán még mindig érik.

A Sárospataktól kapott inspirációkat, a szülőföld szeretetét Te is viszonzni szeretted volna azzal, hogy figyelemmel kísérted és támogatni kívánod az itteni művészeti életet. A Bodrog bal partjára térplasztikai sétányt álmottál, a Várhoz vezető sétány ünnepélyessé tételére pedig zeneszerzők portréi kerültek felállításra, a Te segítségével.

Nehezen lehet meghálálni mindazt, amit én felnevelő városomtól kaptam. Mivel tu-

dom, hogy a településnek kevés az anyagi lehetősége, és a környezetalakítás fontos eleme a városépítésnek, ezért döntöttem úgy, hogy a Münchenben kialakított kapcsolataimon keresztül európai hírű, jeles szobrászok alkotásai kerüljenek a Bodrog-partra oly módon, hogy ez a városnak ne kerüljön pénzébe. Nem csupán a zene iránti szeretetem, hanem a Zempléni Művészeti Napok sikeressége is inspirált arra, hogy felállításra kerüljenek azok a portré-szobrok, amelyek a várhoz vezető sétány ünnepélyességét emelhetik. Bach, Vivaldi, Bartók szobrát a tervek szerint Mozart és Csajkovszkij büsztjei követik majd, felmutatva a művészet egyetemességét, gazdagítva Sárospatak kulturális patináját.

